

HÁTTÉRANYAG

Mi az OFF?

Az OFF-Biennále Budapest a legnagyobb független kortárs művészeti esemény Magyarországon. „Garázsbiennálé”, amely néhány év alatt nemzetközi szintű eseménnyé küzdötte fel magát. 2014-ben, alulról szerveződő kezdeményezésként indult, amelyet művészeti szakemberek kis csoportja hívott életre. Olyan platformot akartak létrehozni, amely segít, hogy a kortárs művészet képviselői (művészek, kurátorok, művészeti szakemberek stb.) és a közönség kapcsolatba kerüljön. Célja, hogy megerősítse a helyi független művészeti színteret, és hogy nyilvános párbeszédet kezdeményezzen sürgető, ugyanakkor háttérbe szorított társadalmi, politikai és környezeti kérdésekről. Az OFF folyamatos kísérlet, amely fenntartható, demokratikus intézményt képzel el és valósít meg a civil szférában.

Az OFF-Biennále nem pályázik állami támogatásra és nem működik együtt állami fenntartású művészeti intézményekkel. (Ez alól csak olyan ritka, egyenrangú partnerségek képeznek kivételt, amelyek tétje épp az, hogy párbeszédet kezdeményezzenek a közintézményi feladatokról, a közintézményi-civil együttműködés lehetőségeiről.) Ez egyrészt politikai állásfoglalás, másrészt praktikus megoldás, hogy megvédje a művészi kifejezés szabadságát.

2014-ben azért vágtunk bele ebbe a munkába, hogy újraépítsük a magyar független képzőművészeti színtér alapjait, hogy szereplőinek közös platformot teremtsünk, és hogy megmutassuk: összefogással az állam jóváhagyása nélkül is lehetséges nagyléptékű, magas színvonalú művészeti eseményt szervezni. Ezt ma is lényeges állításnak tartjuk egy alapvetően passzív, a megoldásokat fentről váró társadalomban.

Elengedhetetlenül fontosnak látjuk a civil szféra megerősítését a művészet területén is, és úgy gondoljuk, az új források bevonása és a hálózatos, hazai és nemzetközi civil együttműködés lehet a megoldás. Ugyanakkor jól tudjuk, hogy hosszú távon csak a kulturális szférák (állami és civil) szoros, támogató együttműködése hozhat jelentős, tartós eredményeket.

Miért „OFF”?

Az „off-” jelző itt is azt jelenti, mint például az Off-Broadway esetében. Kilép a fősodorból, a megkövesedett rutinokból, megkeresi a saját útját, kiépíti a saját működését. Megtalálja az embereit, a forrásait, a helyszíneit. Lehet, hogy kisebb, spontánabb, kevesebb pénzből gazdálkodik, de a minőségből nem enged, és kevésbé kötik a megkérdőjelezhetetlen protokollok. A névadást Svetlana Boym off-modern elmélete is inspirálta: *A gyorsan cserélődő prepozíciók helyett, mint amilyen a „oszt-”, az „anti-”, a „neo-”, a „transz-” és a „szub-”, amelyek mind kérlelhetetlen menetelést sugallnak előre, valami ellen vagy valamin túl, és elszántan próbálnak trendet diktálni, én azt javaslom, mozogjunk „off”: „Off”, mint „off quilter” (szabálytalanul), „off-Broadway”, „off the path” (útról letérve), vagy „way off” (tévesen), „off-brand” (márkátlanul), „off the wall” (szokatlanul) és néha „off-color” (helytelenül) – írja Boym.*

Az OFF-Biennále tehát a világszerte megrendezett képzőművészeti biennálék mainstream formáinak kritikáját is adja: erős intézményi vagy vállalati fenntartó nélkül, egy kis közösség szervezésében jön létre; nemzetközi sztárok és trendek “bereptetése” helyett elsősorban a helyi színtér problémáira keres megoldásokat. Ez persze nem jelenti, hogy az OFF lokális ügy maradna, épp ellenkezőleg: bemutatunk számos külföldi művészt és produkciót, hiszen ez is a magyar művészeti élet megerősítését szolgálja; és szokatlan szervezeti struktúrája, politikai állásfoglalása az OFF-Biennálét nemzetközileg is figyelmet és elismerést keltő kezdeményezéssé teszi. Az OFF-Biennále csapata

meghívást kapott a documenta fifteent szervező nemzetközi „lumbung” szervezetei közé; és 2020 decemberében a londoni ArtReview magazin Power100 listája (első magyarként a listán megjelenése 17 éve alatt) 96. helyen sorolta fel a biennále alapítóját és vezetőjét, Somogyi Hajnalkát.

Az első OFF

2015 tavaszán az első OFF-Biennále Budapest 5 hét alatt több mint 100 helyszínen (többnyire Budapesten, de vidéki városokban és külföldön is) közel 200 programot mutatott be, amelyen 22 ország több mint 350 művésze vett részt. 2015 végén az OFF szervezésében jelentős szerepet vivő kortárs művészeti, kommunikációs és edukációs szakemberek megalapították az OFF-Biennále Egyesületet. A biennále kurátori csapata 2016 végén elnyerte a közép-európai régió egyik legrangosabb kulturális-művészeti elismerését, az Erste Stiftung által alapított Igor Zabel-díj egyik ösztöndíját.

A második biennále

Az OFF-Biennále 2017-ben olyan kerettémát választott, amely lehetővé tette, hogy a jelent és a jövőt egyaránt meghatározó, húsbavágó és izgalmas kérdésekkel foglalkozzunk, és hogy a várost többféle módon birtokba véve felfedezzük a művészet felszabadító erejét. A kiindulópontot a Gaudiopolis gyermekköztársaság adta (1945–1950), melyet Sztehlo Gábor evangélikus lelkész alapított a második világháborút követően Budapesten. Az „öröm városának” gyermeklakói saját kormányzatot hoztak létre, képviselőket választottak maguk közül, és mindenkire vonatkozó törvényeket hoztak. Megvalósult utópiaként a remény, a bizalom, az együttérzés, a nagylelkűség, a felelősségvállalás, a kitartás, a bátorság és a törődés szellemében működött. Az OFF-Biennále projektjei a Gaudiopolis történetéből kiindulva különféle utakat jártak be, de mind annak időszerűségéről tanúskodtak.

Az OFF a documenta-n

Az OFF-Biennále tavaly júniusban meghívást kapott a világ egyik legfontosabb kortárs művészeti eseménye, a documenta 2022-évi kiadására. A documenta az elmúlt évtizedekben olyan intézménnyé vált, amelynek jelentősége messze túlmutat az aktuális történések áttekintésén; öt évente a nemzetközi művészeti világ figyelme erre a szakmai platformra és művészeti ünnepre fókuszál. A documentát övező élénk diskurzus leképezi, ugyanakkor új utakra is tereli a társadalom művészettel szembeni elvárásait. Az aktuális kiadás karakterét minden alkalommal az adott esemény művészeti igazgatójának elképzelései és koncepciója formálja, ezért korántsem csupán az aktuális kortárs művészeti irányzatok fóruma, hanem egy olyan hely, ahol innovatív és mértékadó kiállítási modellek mutatkoznak be. A documenta minden egyes kiadása vezető szerepet játszott abban, hogy új irányt mutasson a művészetről folytatott nemzetközi közbeszédben. A következő kiadásra 2022-ben kerül sor a kurátora a ruangrupa csoport lesz. Az indonéz művészeti kollektíva, amelynek működését a lumbung, egy erőforrás-megosztáson és közösségiségen alapuló koncepció határozza meg. Ezt a működési modellt a documenta keretében, más szervezetek bevonásával egy olyan nemzetközi lumbung-hálózáttá szeretnék bővíteni, amely a 2022-es documentát követően is biztosítja különböző helyi és nemzetközi együttműködések fenntarthatóságát. Az OFF felkérésének közvetlen előzménye a ruangrupa tagja, Farid Rakun 2019-es budapesti látogatása a budapesti Dot.To.Dot rezidenciaprogram keretében.